

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

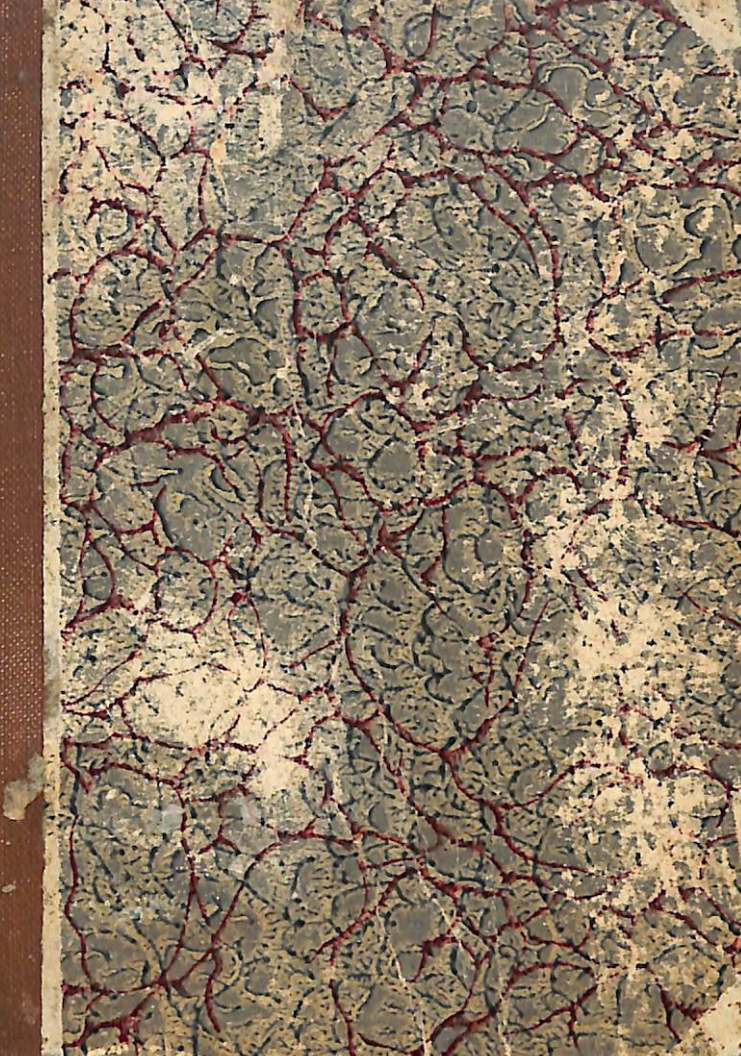
Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

18 NOV 2017

108 224

Ա. Շ.	ԲԱԺԻՆ
ԲԱԺԻՆ №	
ԳՐԳՐ №	541

891.41

5-20

ԼՈՐՄ Լ. ՏՈՒՍՅՈՑ

Այս.

5

ԱՍՏՈՒԱԾ ԴԻՏԷ
ԱՐԴԱՐՆ ՌԻ ՄԵՂԱԻՈՐԸ

ԲԱՅՑ ԴԱՏԱՍՏՆԸ ՇՈՒՑ ԴՐ. ԱՆՈՒՄ

1004
32323

Թարգմ. Ա. Ա.

123 SEP 2013

140 70
1324

Дозволено цензурою, Тифлисе, 24 Марта
1903 года.

ԱՍՏՈՒՆԺ ԳԻՏԷ ԱՐԻԱՐԵ ՈՒ ՍԵՆՍՈՐԻ
ԲԱՅՅ ԴՍՏԱՍՏԱՆԸ ԵՈՒՏ ՉԻ ԱՆՈՒՄ

(Պատահած դեպք)

Ռուսաստանի Վլադիմիր քաղաքում
մի երիտասարդ վաճառական կար. անունն
էր Օհան Ա.քսենով: Նա երկու խանութ
և մի տուն ունէր:

Ա.քսենովը շէկ ու խուճուճ մազե-
րով, ուրախ սրտով, հանաքջի, լաւ խաղ
ասող մի գեղեցիկ տղամարդ էր: Զահլ
ժամանակ Ա.քսենովը շատ էր խմում և,
երբ որ հարբում էր, գժութիւններ էր
անում. բայց պսակուելուց յետոյ նա
խմելը թարկը տուաւ, և միայն մէկ-մէկ
կը պատահէր, որ խմէր:

Մի անգամ, ամառը, Ա. քսենովը գրնաց Նիժնի օտնավաճառի: Երբ որ մնաս բարև էր ասում իր ընտանիքին, կինն ասաց նրան.

—Օ՛հան, եկ դու այսօր ճանապարհ մի ընկնիլ, ես քեզ համար վատ երազ եմ տեսել:

Ա. քսենովը ծիծաղեց և ասաց.

—Դու էլի միշտ վախենում ես, որ չլինի՞ թէ օտնավաճառում քէՖ անեմ, հարբեմ:

Կինն ասաց.

—Ես ինքս էլ չեմ իմանում, թէ ինչո՞ւ եմ վախենում, բայց, այնպէս, վատ երազ եմ տեսել այս գիշեր: Երազումս տեսայ որ իբր թէ դու քաղաքից յետ ես գալիս. եկա՛ր, գլխարկդ հանեցիր, իսկ ես մտիկ եմ տալիս՝ գլուխդ ամբողջ սպիտակել է:

Ա. քսենովը սկսեց ծիծաղել.

—Ե՛հ, այդ երազը բարի է, սպի-

տակ մագեր տեսնելը շահ է և հարստութիւն: Կըտեսնես՝ ինչպէս լաւ առուտուր կ'անեմ, թանգագին ընծաներ կը բերեմ:

Եւ նա իր ընտանիքին մնաս բարև ասաց ու ճանապարհ ընկաւ:

Ճանապարհի կիսում պատահեց մի ծանօթ վաճառականի և նրա հետ մի տեղ վէր եկաւ գիշերելու: Նրանք երկուսը միասին թէյ խմեցին, միասին էլ երկու իրար կից սենեակում պառկեցին՝ քնեցին: Ա. քսենովը երկար քնել չէր սիրում. կէս գիշերին զարթնեց և, որպէս զի հովով աւելի թեթեւ ճանապարհ գնայ, կառապանին վերկացրեց և հրամայեց, որ լծի: Յետոյ դուրս եկաւ, մտաւ իջևանի տիրոջ սենեակը, նրա հետ իր հաշիւը տեսաւ և ճանապարհ ընկաւ:

Մօտ քառասուն վերստ ճանապարհ կտրեց և վէր եկաւ, որ ձիերին կեր տան.

իջևանի սենեակներէից մէկում հանգստացաւ և ճաշին դուրս եկաւ դռանը նըստեց: Հրամայեց՝ սամաւարը դնեն, իսկ ինքը կիթառը հանեց, ձեռքն առաւ ու սկսեց օծել: Կիթառն օծում էր, որ մէկ էլ մտիկ տուաւ տեսաւ՝ հրէս զընդ-ընդալով մի փոստի սալակ է գալիս դէպի իջևանը: Սալակին եկաւ, կանգնեց, սալակից վէր եկաւ մի աստիճանաւոր, հետն էլ երկու զինուոր: Աստիճանաւորը մօտեցաւ իրեն Աքսենովին և հարցրեց. «Ո՞վ ես, սրտեղացի ես»: Աքսենովը բոլորը, ինչպէս կար, պատմեց և խընդրեց. «արդեօք չէք ուզիլ միասին մի բաժակ թէյ խմենք»: Բայց աստիճանաւորն Աքսենովից ձեռք չէր վերցնում, շարունակ հարցուփորձ էր անում. «Անցած գիշերը սրտեղ անցկացրիր: Մենակ էիր, թէ վաճառականի հետ: Առաւօտը վաճառականին տեսել ես թէ չէ: Ինչո՞ւ ես առաւօտը շուտով դուրս եկել իջևանից»:

նից»:

Աքսենովը դարմացած մնաց, թէ ինչո՞ւ են իրեն այդ ամենը հարցնում, ամեն բան պատմեց, ինչպէս եղել էր, և յետոյ ասաց.

— Ի՞նչ էք ինձ այդպէս հարց ու փորձ անում. ես խօսող-աւագակ չեմ: Իմ գործով զնում եմ, ինձ հարց ու փորձ անելու բան չունիք:

Աստիճանաւորն այն ժամանակ ձայն տուեց զինուորներին և ասաց.

— Ես ոստիկան եմ և քեզ նրա համար եմ հարց ու փորձ անում, որ այս գիշեր սպանել են այն վաճառականին, որի հետ միասին դու վէր էիր եկել իջևանում: Յո՞յց տուր իրեզնններդ, իսկ դուք խուզարկեցէք նրան:

Մտան խրճիթը, վեր առան պայուսակն ու տոպրակը, բաց արին և սկսեցին բռբռել, ման գալ: Յանկարծ ոստիկանը տոպրակից մի դանակ հանեց և կանչեց.

— Սյո ո՞ւմ դանակն է:

Աքսենովը մտիկ տուաւ, տեսաւ —
 իր տուրակից մի արիւնոտ դանակ հա-
 նեցին, և վախեցաւ:

— Այս դանակն ինչո՞ւ է արիւնոտ:

Աքսենովն ուզում էր պատասխան
 տալ, բայց լեզուն կապ ընկաւ, մի խօսք
 էլ չկարողացաւ ասել:

— Ես... ես չգիտեմ... ես... դա-
 նակը, ես... իմը չէ...

Այն ժամանակ ոստիկանն ասաց.

— Առաւօտը վաճառականին անկող-
 նի մէջ սպանուած են գտել, և բացի
 քեզնից՝ ուրիշ մարդ չէր կարող այդ
 բանն անել: Խրճիթը ներսից կողպած է
 եղել, իսկ խրճիթում՝ բացի քեզնից՝ ու-
 ըրիշ մարդ չի եղել: Հրէս արիւնոտ դա-
 նակն էլ տուրակուժդ է, հէնց երեսիցդ
 էլ է երևում, որ դու ես սպանել: Ասա՛
 ի՞նչպէս սպանեցիր նրան և ի՞նչքան փող
 դուփեցիր:

Աքսենովն երդում, կրակն էր ընկ-
 նում, որ ինքը չի արել այդ բանը, որ
 ինքը վաճառականին՝ նրա հետ թէյ խմե-
 լուց յետոյ էլ չի տեսել, որ իր մօտ
 միայն իր 8,000 ուռբլի փողն է, իսկ
 դանակն իրենը չէ: Բայց նրա ձայնը
 խզում էր, երեսը սփրթնել էր, և վա-
 խից ամբողջ մարմնով դողում էր, կար-
 ծես լանցաւոր լինէր:

Ոստիկանը զինուորներին կանչեց,
 հրամայեց, որ նրան կապուտեն և սալլի
 վրայ դնեն: Երբ որ Աքսենովին՝ ոտները
 կապած՝ սալլի վրայ դրեցին, նա երեսին
 խաչ հանեց և լաց եղաւ: Աքսենովի ի-
 րեղէններն ու փողերը ձեռքից առան և
 իրեն ուղարկեցին մօտիկ քաղաքի բան-
 դը: Մարդ ուղարկեցին Վլադիմիր քա-
 ղաքը, որ իմանան թէ ինչպիսի մարդ
 է Աքսենովը: Վլադիմիրի բոլոր վաճա-
 ռականներն ու բնակիչներն ասացին, որ
 Աքսենովը ջահիլ ժամանակը խմող, քէֆ

անող էր, բայց լաւ մարդ է: Այն ժամանակ սկսեցին նրան դատել: Աքսենովին նրա համար էին դատում, որ սպանել էր Ռեազանցի վաճառականին և զողացել նրա 20,000 ռուբլի փողը:

Կինը մարդու համար իրեն քարով սարով էր տալիս և չէր իմանում թէ ինչ անի: Նրա երեխէքը բոլորը դեռ ևս փոքր էին, մէկն էլ ծծի երեխայ էր: Կինը բոլոր երեխաներին հետն առաւ, գնաց այն քաղաքը, որտեղ իր մարդը բանդն էր ձգուած: Սկզբում կնոջը ներս չէին թողնում, բայց յետոյ մեծաւորներին խնդրեց, և նրան մարդու մօտ տարան: Երբ որ նա մարդուն տեսաւ կալանաւորի հագուստով, ստներին շղթաներ, աւազակներին հետ միասին, — վեր ընկաւ գետնին, և երկար չէր կարողանում ուշքի դալ: Յետոյ երեխաներին իր չորս կողմում նստեցրեց, ինքն էլ

մարդու կողքին նստեց ու սկսեց պատմել նրան տան, գործերից և մարդուն հարցրեց բոլորը, ինչ որ պատահել էր նրան: Մարդն ամեն բան պատմեց կնոջը: Կինն ասաց.

— Ի՞նչ անենք հիմա:

Մարդն ասաց.

— Պէտք է թազաւորին խնդիրք տանք: Խօսմ չի կարելի մարդ անմեղ տեղը կորչի, գնայ:

Կինն ասաց, որ ինքն արդէն խընդիրք է տուել թազաւորին, բայց խընդիրքը տեղ չի հասել: Աքսենովը ոչինչ չասաց և միայն լուռ ու մունջ, աչքերը գետին գցեց: Այն ժամանակ կինն ասաց.

— Բա՛ որ ես այն ժամանակ, միտդ է, ասում էի՝ երազումս տեսայ, որ դու հալւորել ես: Հրէս, զորդ որ ցաւից հալւորել ես արդէն: Ո՛չ լինէր քո այն օրուայ գնալդ:

Եւ նա սկսեց մարդու մազերը դըրստել ու ասաց.

—Մհան, հոգնու հատոր, ճշմարիտն ասած կնոջդ՝ խօսմ դու չես արել այդ:

Աքսենովն ասաց.

—Դու էլ ես ինչ վրայ կարծիք տանում.— և ձեռքերով երեսը ծածկեց ու լաց եղաւ: Յետոյ զինուորն եկաւ և ասաց, որ կինն երեխաների հետ պէտք է դուրս գնայ: Եւ Աքսենովը վերջին մնաս բարեն արեց իր ընտանիքին:

Երբ որ կինը դուրս գնաց, Աքսենովը սկսեց մտաբերել՝ ինչ որ իրենք խօսեցին: Երբ որ լիջեց, որ կինն էլ իր վրայ էր կարծիք տանում և հարցնում թէ խօսմ ինքը չի սպանել վաճառականին,— նա ինքն իրեն ասաց. «Երևի, բացի Աստուծուց՝ ոչով չի կարող իմ արդար լինելս իմանալ, և միայն Նրան

պէտք է աղաչել և Նրանից միայն ողորմութիւն յուսալ»: Այն ժամանակից սկսած Աքսենովը էլ խնդիրք չէր տալիս, էլ յոյսը կորցրել էր և միայն Աստուծուն էր աղաչանք անում:

Դատաստան արին և վճռեցին Աքսենովին մտրակով պատժել և յետոյ Սիբիր տաժանակիր աշխատանքի ուղարկել: Այդպէս էլ արին:

Նրան մտրակով մի լաւ ծեծեցին և յետոյ, երբ որ մտրակից ստացած վէրքերը լաւացան, ուրիշ քրէական յանցաւորների հետ Սիբիր քշեցին:

Սիբիրում Աքսենովը քսանվեց տարի ապրեց տաժանակիր աշխատանքի մէջ: Նրա գլխի մազերը ձիւնի պէս սպիտակեցին, և նեղ ու սպիտակ միրուքը եկաւ, երկարեց: Նրա սրտի բոլոր ուրախութիւնը կորաւ: Մէջքը կռացաւ, սկսեց հանգարտ ու ծանր ման գալ, քիչ էր

խօսում. Երբէք չէր ծիծաղում և շարունակ Աստուծուն աղօթք էր անում:

Բանդի մէջ Աքսենովը կօշիկ կարել սովորեց և աշխատած փողով մի աւետարան գնեց. լուր օրերը, երբ որ բանդի մէջ լոյս էր լինում, աւետարանն էր կարդում, իսկ տօն օրերը գնում էր բանդի եկեղեցին, գիրք էր կարդում և դասում կանգնած երգում էր: Նրա ձայնը դեռ ևս առաջուան պէս լաւ էր:

Բանդի կառավարիչը Աքսենովին սիրում էր նրա հեղութեան և խոնարհութեան համար, իսկ բանդարկեալ ընկերները յարգում էին նրան և «պապի» ու «արդար Օհան» էին անուանում: Երբ որ պէտք էր լինում, որ մի բան խնդրէին, — ընկերները միշտ Աքսենովին էին կառավարչի մօտ ուղարկում, որ նա խնդրի. իսկ երբ բանդարկեալների մէջ վէճ ու կռիւ էր պատահում, միշտ Աքսենովի մօտ էին գալիս, որ նա դատաստան անի:

Տնից ոչ ոք Աքսենովին նամակ չէր գրում, և նա չգիտէր՝ իր կինն ու երեխէքը կենդանի են, թէ ոչ:

Մի անգամ նրանց մօտ նոր կալանաւորներ բերեցին: Երեկոյեան բոլոր հին կալանաւորները նորեկների չորս կողմը հաւաքուեցին և ոկսեցին հարց ու փորձ անել թէ՛ որը որ քաղաքից, որ գիւլից է, և ո՞վ ինչ գործի համար է աքսորուել: Աքսենովն էլ նստած էր տախտի վրայ, նորեկների կշտին և, աչքերը գետին գցած, լուռ ու մունջ աւանջ էր գնում թէ ո՞վ ինչ է ասում: Նոր կալանաւորներից մէկը մի վաթսուս տարեկան, բարձրահասակ, առողջ ծերունի էր, սպիտակ, խուզած միրուքով: Այդ ծերունին պատմում էր թէ ինչի համար են իրեն բռնել: Նա ասում էր.

— Այսպէս, եղբայրներ, ոչինչ բանի համար ես այստեղ ընկայ: Կառապանի

ձին բաց էի արել սահնակից: Բռնեցին,
 —ասում են՝ գողացել ես: Իսկ ես ա-
 սում եմ՝ բաց արի միայն, որ շուտ տեղ
 հասնեմ,—ձին յետոյ բաց եմ թողել:
 Կառապանն էլ խօ բարեկամս է: Ասում
 եմ՝ այս օրէնք է, որ ինձ բռնում էք:

—Ձէ, ասում են, գողացել ես, որ
 գողացել: Բայց էլ էն չեն իմանում թէ
 որտեղ ինչ եմ գողացել: Իէ եկ աշխար-
 հիս բանը տես. բաներ են եղել, որ ես
 վաղուց պէտք է այստեղ ընկած լինէի,
 բայց որ բռնել չեն կարողացել. իսկ հի-
 մա ինձ անարդար դատաստանով են քշել
 այստեղ:

—Ձէ, սո՛ւտ ես ասում, Սիբիրում
 եղել ես, բայց երկար չես քէՖ քաշել
 այստեղ...

—Հրամանքդ զրտեղացի ես, հարց-
 րեց կալանաւորներից մէկը:

—Ես վլադիմիրցի եմ, Վլադիմիր

քաղաքի բնակիչ. Անունս Մակար է,
 հօրս անունը Սիմոն:

Ա.քսենովը գլուխը բարձրացրեց ու
 հարցրեց.

—Ի՞նչ կայ, թնչ չկայ, Մակար ա-
 պեր. Վլադիմիր քաղաքում իսկի վաճա-
 ռական Ա.քսենովների անունը լսել ես:
 Կենդանի են, թէ չէ:

—Ի՞նչպէս չեմ լսել: Հարուստ վա-
 ճառական են, չնայելով՝ որ իրենց հայ-
 րը Սիբիրումն է: Երևի, նա էլ մեզ պէս
 մեղաւոր մարդ է եղել: Իսկ դո՛ւ, պապի,
 թնչ բանի համար ես այստեղ ընկել:

Ա.քսենովը չէր սիրում իր դժբախ-
 տութեան վրայ խօսել. նա յոգւոց հա-
 նեց և ասաց.

—Իմ մեղքիցը այս քսանվեցերորդ
 տարին է, որ տաժանակիր աշխատանքի
 մէջ եմ:

1001
 101303

— Իսկ քո մեղքն էդ ի՞նչ տեսակ մեղքերիցն է:

Ա. քսենովն տտաց.

— Երևի, էն տեսակ, որ ես արժանի եմ եղել այս պատժին, — և էլ ոչինչ չուզեց պատմել: Բայց միւս բանդարկեալ ընկերները նորեկին պատմեցին թէ ինչպէս է Ա. քսենովը Սիբիր ընկել: Նրանք պատմեցին թէ ինչպէս ճանապարհին մէկ ուրիշը սպանել է վաճառականին և դանակն Ա. քսենովի տուրակի մէջ է գրել ծածուկ, և թէ ինչպէս սրա համար խեղճին գուր տեղը դատապարտել են:

Երբ որ Մակարն այս լսեց, Ա. քսենովի վրայ նայեց, ձեռները ծնգներին խփեց ու ասաց.

— Ա՛յ հրաշք. այ՛ զարմացք բան: Հալւորել ես, պապի, հալւորել:

Սկսեցին հարց ու փորձ անել նրան, թէ ինչո՞ւ զարմացաւ, թէ՛ որտեղ է տե-

սել Ա. քսենովին. բայց Մակարը ոչինչ չը պատասխանեց և միայն ասաց.

— Զարմացք բան է, տղէք, որտեղ ենք իրար պատահում. ո՞վ կըսպասէր, որ այստեղ իրար պիտի տեսնենք:

Այս խօսքերի վրայ Ա. քսենովի գըլխովն այն անցաւ, արդեօք այս մարդը չի՞ իմանում թէ ո՞վ է սպանել այն վաճառականին: Նա տտաց.

— Մակար ապէր, դու ինձ առաջ տեսել ես. կամ թէ այս գործի մասին բան լսել ես:

— Ի՞նչպէս չեմ լսել, հէր օրհնած, ձայնն աշխարհքս վեր էր կալել: Բայց այդ վաղուցուայ բան է, լսածս էլ մոռացել եմ, — ասաց Մակարը:

— Կարելի է, լսած լինիս վաճառականին սպանողն ով էր, հարցրեց Ա. քսենովը:

Մակարը սկսեց ծիծաղել ու ասաց.

— Խօսք չկայ, որ նա կըլինի սպա-

նողը, ում տուպրակից որ դանակը հանել են: Թէ մի ուրիշ մարդն է սպանել ու դանակը տուպրակիդ մէջ գրել ծածուկ— և չի բռնուել—ասել է գող չի: Բայց ինչպէս կարելի է, որ դանակը տուպրակիդ մէջ դնէին. չէ որ տուպրակը գլխատակիդ է եղել: Իսկ խօսմ կիմանայիր:

Հենց որ Աքսենովն այս խօսքերը լսեց, մտածեց որ այս մարդն է վաճառականին սպանողը: Նա վեր կացաւ, հեռացաւ: Ամբողջ գիշեր Աքսենովը չկարողացաւ քնել: Սիրտն սկսեց նեղանալ, տակն ու վրայ լինել, և նրա աչքի առաջ շատ հին բաներ եկան, գնացին. մէկ նրա աչքին երևում էր իր կինը— այն տեսակ, ինչ տեսակ որ էր, երբ որ վերջին անգամ իրեն ճանապարհ էր դնում զէպի տօնավաճառ: Հենց իմանաս իր կինն ինչպէս կենդանի կանգնած լինէր առաջին, և ինքը տեսնում էր նրա երեսն ու աչքերը, և լսում էր

թէ ինչպէս խօսում ծիծաղում էր իր հետ: Յետոյ Աքսենովի աչքին երևում էին երեխէքը—այնպէս, ինչպէս որ էին այն ժամանակ—մանրիկ, փոքրիկ երեխաներ, մէկը մուշտակ հագած, միւսը մօր գրկին: Իրեն էլ լիշեց նա, ինչպէս որ էր այն ժամանակ—ուրախ ու ջահիլ. լիշեց, ինչպէս ինքը նստած էր իջևանի դռանը՝ սրահում, ուր բռնեցին իրեն՝ կիթառ ածելիս, և ինչպէս իր սիրտն ուրախ էր այն ժամանակ: Յիշեց և պատժարանը, որտեղ ծեծեցին իրեն, լիշեց և դահճին, և չորս կողմի ժողովրդին, և շղթաները, և կալանաւոր ընկերներին, և իր քսանվեց տարուայ կեանքը բանդի մէջ, վերջը իր ծերուժիւնն էլ լիշեց: Եւ Աքսենովի սիրտն այնպէս նեղացաւ կտրատուեց, որ քիչ մնաց՝ ինքն իրեն սպանի:

— Եւ այս բոլորը այն չարագործի

ձեռքով է եղել... մտածում էր Աքսենովը:

Եւ նրա բարկութիւնն այնպէս էր գալիս Մակարի վրայ, որ թէկուզ ինքն էլ կորչելու լինէր, ուզում էր վրէժն առնէր նրանից: Նա ամբողջ գիշերն աղօթք էր անում, բայց չէր կարողանում հանգստանալ: Յերեկը մօտենում էր Մակարին, բայց նրա երեսին չէր նայում:

Այսպէս անց կացաւ երկու շաբաթ: Գիշերներն Աքսենովը չէր կարողանում քնել, և սիրտն այնպէս էր նեղանում, որ չէր իմանում՝ գլուխը ո՞ր քարին տայ:

Մի անգամ գիշերը, նա բանդի միջով անց էր կենում, տեսաւ որ մի տախտի տակից հող է թափւում: Կանգնեց, որ տեսնի թէ դա ինչ բան է: Յանկարծ Մակարը տախտի տակից դուրս թռաւ և սարսափած դէմքով՝ Աքսենովին նայեց: Աքսենովը ուզում էր անց կենալ, որ

Մակարի երեսը չտեսնի, բայց Մակարը նրա ձեռքից բռնեց և պատմեց թէ ինչպէս ինքը պատի տակից անցք է փորում, և թէ ինչպէս ինքն ամեն օր հողը, կօշիկի ճիւղերի մէջ ածած, դուրս է տանում, փողոց թափում, երբ որ իրենց աշխատանքի են քշում: Նա ասաց.

— Լռիր միայն, ծերուկ, ես քեզ էլ կազատեմ այստեղից: Թէ որ ասես, ինձ կրծեճեն, բայց դու էլ ձեռքիցս չես պրծնիլ—կրօպանեմ քեզ:

Աքսենովն երբ որ իրեն դժբախտացնող չարագործին տեսաւ, ձեռքը ետ քաշեց և ասաց.

— Դուրս գալն իմ ինչին է պէտք, իմ էլ ինչս պիտի սպանես. դու ինձ արդէն վաղուց ես սպանել: Բայց թէ քո արածը կասեմ թէ չեմ ասիլ,—այդ Աստուած գիտէ:

Միւս օրը, երբ կալանաւորներին

աշխատանքի դուրս հանեցին, զինուոր-
ները նկատեցին, որ Մակարը հող էր
շող տալիս: Բանդը ման եկան և մի
ծակ գտան: Մեծաւորը բանդն եկաւ և
սկսեց ամենքին հարցնել՝ ո՞վ է ծակը
փորել: Ամենքն էլ պատասխանում էին
թէ՛ չգիտենք: Իմացողներն էլ չէին մատ-
նում Մակարին, որովհետև գիտէին, որ
այդ բանի համար նրան մինչև կիսամեռ
լինելը կըծեծեն: Այն ժամանակ մեծա-
ւորը Ա. քսենովին դիմեց: Նա գիտէր, որ
Ա. քսենովը ճշմարտախօս մարդ էր, և
ասաց.

— Ծերունի, դու արդար մարդ ես,
ասո՞ առաջի Աստուծու, ծակն ո՞վ է փորել:

Մակարն այնպէս էր կանգնած, իբր
թէ ինքը բանից խաբար չէր. մեծաւորի
երեսին էր նայում և մինչև անգամ
շուռ էլ չէր գալիս Ա. քսենովի կողմը:
Ա. քսենովի ձեռքերն ու շրթունքները
դողում էին, և նա երկար չէր կարողա-

նում բերանը բանալ ու մի խօսք ասել:
Նա ինքն իրեն մտածում էր. «Թէ որ
չասեմ՝ Մակարն է— նա կաղատուի. բայց
ես ինչո՞ւ պիտի չասեմ, ինչո՞ւ պիտի
ներեմ նրան, քանի որ նա է ինձ կորց-
րել, քամբախտացրել: Թո՞ղ իմ կրած
տանջանքի համար արժանի պատիժն
ստանայ: Իսկ եթէ ասեմ՝ նա է— զորդ է
նրան լաւ կըծեծեն, բայց վա՛յ թէ զուր
տեղն եմ կասկածում նրա վրայ. բայց որ
վաճառականին սպանողը նա՞ չլինի: Մէկ
էլ՝ մի՞թէ դրանով իմ բանը կըթեթեա-
նայ»:

— Իէհ, ինչ ես կանգնել, ծերունի,
ճշմարիտն ասա, ծակն ո՞վ է փորել:

Ա. քսենովը Մակարի վրայ նայեց և
ասաց.

— Չեմ կարող ասել, ա՞ղայ, Աստուած
չի հրամայում, որ ասեմ: Ինչ որ կու-
զէք, արէք ինձ — իշխանութիւնը ձեռ-
քէն է:

Մեծաւորն ինչքան էլ գօրեց, ինչքան դէս ու դէն շուռ տուեց, Աքսենովն էլ բան չասաց: Հենց այդպէս էլ մնաց, և չիմացան՝ ծակն ով էր փորել:

Միւս գիշերը, երբ Աքսենովը իր տախտի վրայ պառկած, նոր սկսել էր ննջել, մէկ էլ լսեց, որ մէկը մօտեցաւ, նստեց տախտի վրայ, իր ոտները տակին: Նա մթնումը մտիկ տուաւ և ճանաչեց Մակարին: Աքսենովն ասաց.

— Ի՞նչ ես ուզում ինձնից: Ի՞նչ բան ունիս այստեղ:

Մակարը լուռ մնաց: Աքսենովը տեղից վեր կացաւ և ասաց.

— Ել ինչ ես ուզում: Հեռացի՛ր, թէ չէ զինուորին ձայն կըտամ:

Մակարը մօտեցաւ, թեքուեց դէպի Աքսենովը և շնչալով ասաց.

— Օհան ասէր, ներքի ինձ:

Աքսենովն ասաց.

— Ի՞նչ ես արել, որ ներեմ քեզ:

— Ե՛ս եմ վաճառականին սպանել, դանակն էլ ես եմ տուրակիդ մէջ դրել: Ես քեզ էլ էի ուզում սպանել, բայց բակումը ձէնուձուռն բարձրացաւ, դանակը տուրակիդ մէջ մտցրի իսկոյն և պատուհանից դուրս թռայ:

Աքսենովը լուռ էր, չէր իմանում թէ ինչ ասի: Մակարը տախտից վեր եկաւ, Աքսենովի ոտներն ընկաւ և ասաց.

— Օհան ասէր, ներքի ինձ, Աստուծու սիրուն: Ես կըզնամ, կըյայտնեմ, որ ես եմ վաճառականին սպանողը. քեզ կըներեն ու կազատեն, և տուն կըվերադառնամ:

Աքսենովն ասաց.

— Ստեղը կասես, այդ հեշտ է, բայց ես ինչպէս համբերեմ: Այժմ ուր պիտի գնամ... Կինս մեռել է, երեսէքս մոռացել են ինձ. ես էլ գնալու տեղ չունիմ...

Մականը գետնիցը չէր վեր կենում,
երեսը գետնին էր քսում և ասում.

— Օհան ապէր, ներիր: Մորակով
ծեծ ուտեղն ինձ համար աւելի թեթեւ
էր, քան թէ այժմ քո երեսիդ մտիկ
տալը... իսկ դու էլի խղճացիր ինձ—
չմատնեցիր: Ներիր ինձ, ի սէր Քրիստոսի:
Ներիր ինձ, որ մի անիծուած չա-
րագործ եմ:— Եւ նա սկսեց հեկեկալով
լաց լինել:

Աքսենովը երբ որ տեսաւ՝ Մականը
լաց է լինում, ինքն էլ սկսեց լաց լինել
և տապ.

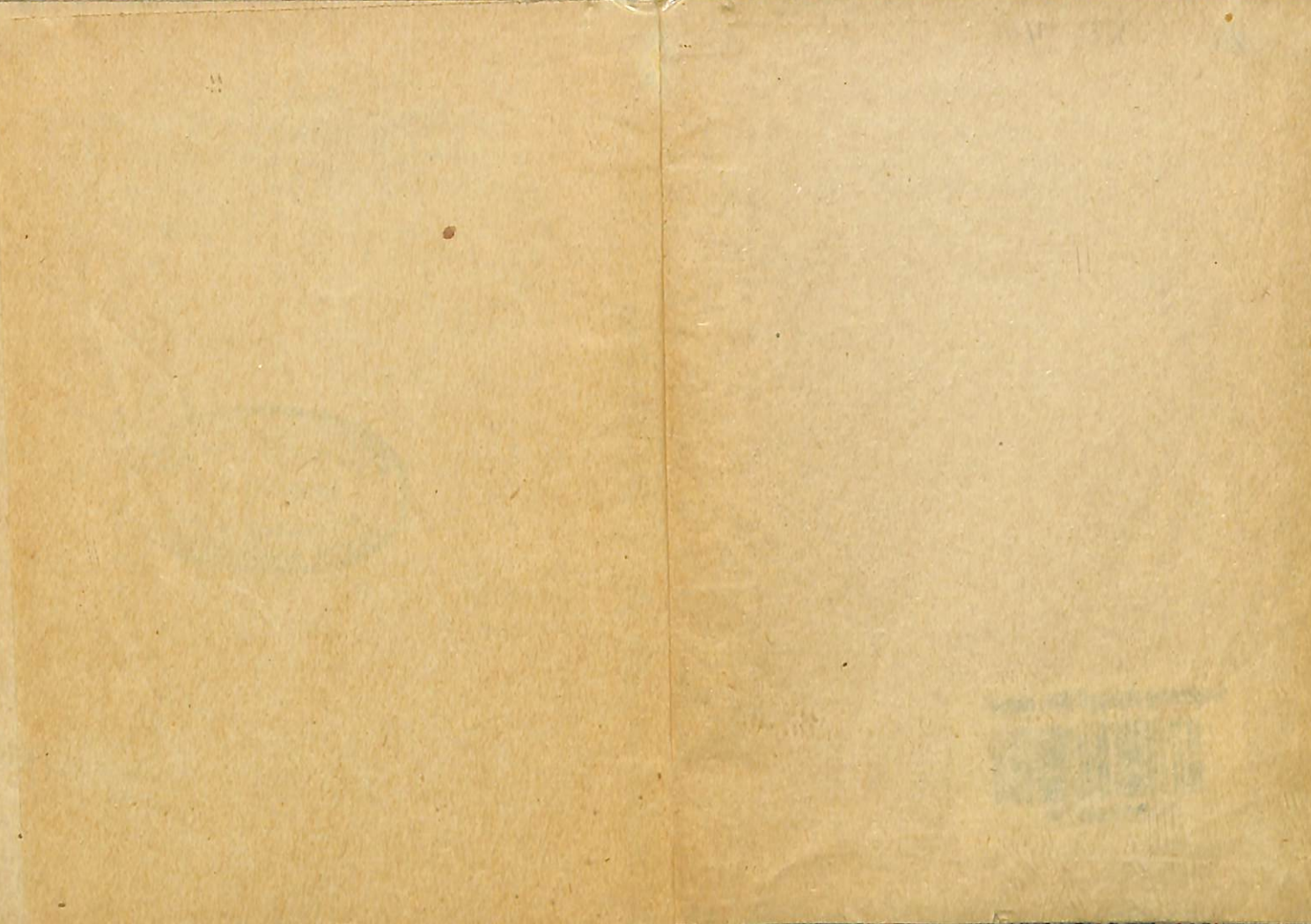
— Աստուած ինքը թող ների քեզ.
կարելի է, ես հարիւր անգամ քեզնից
վատ եմ:

Եւ նա այլ ևս տան կարօտը չէր
քաշում, բանդից դուրս գալ էլ չէր ու-
զում, այլ միայն իր վերջին ժամի վրայ
էր մտածում:

Մականն Աքսենովին ակտնջ չդրեց,
յայտնեց, որ յանցաւորն ինքն է եղել:
Երբ որ Աքսենովի յետ դառնալու հրա-
մանը դուրս եկաւ, — նա արդէն մե-
ռել էր:

84 6 x 94 = 44

1976
m. P.

Հայաստանի Ազգային գրադարան

NL0420560

14.070

891.71

U2-80